

EDUCAȚIA RELIGIOASĂ ESTE DOAR SARCINA RELIGIEI SAU TREBUIE SĂ DEVINĂ UN OBIECTIV ȘI PENTRU CELELALTE DISCIPLINE?

Conf. Dr. Carmen-Maria BOLOCAN

I. Necesitatea educației religioase în școala românească

Statutul Religiei – ca disciplină școlară – este egal cu al celorlalte discipline din învățământul preuniversitar, ceea ce reprezintă un act cu valoare reparatorie față de excluderea Religiei din școală (pentru perioadă lungă de timp, nu prea îndepărtată), dar și o confirmare a importanței educației religioase în școală, ca o realitate vie și ziditoare din care se împărtășesc tinerii și care ajută la dragoste și unitate între generații, la înălțarea duhovnicească, la respect și demnitate față de părinți și dascăli, la iubire față de patrie și de Biserică.

Este o confirmare firească a drumului pe care-l parcurge astăzi învățământul românesc, care urmărește o transformare profundă, în curs de desfășurare, privind conținutul conceptual, structurile organizatorice și pregătirea resurselor umane, acțiuni cuprinse în Curriculum Național, dovadă că societatea românească a devenit una pluralistă, permisivă față de educația religioasă în România.

Astăzi, mai mult ca oricând, este nevoie de credință în Dumnezeu, de urmarea principiilor de viață ale moralei creștine, ca de altfel, a tuturor virtuților evanghelice, care ne obligă să lucrăm la renașterea și zidirea moral-spirituală a societății românești, la redescoperirea adevăratelor sale virtuți, așa cum au fost ele păstrate din veac în veac.

Un mare număr al oamenilor de știință, experimentați pedagogic, recunosc că reperatele oferite de morala creștină și-au dovedit perenitatea și superioritatea față de etica diferitelor filosofii sau ideologii politice. Pedagogul ceh J. A. Comenius (1592-1670), autor al *Didacticii Magna* și-a întemeiat sistemul său pedagogic pe învățătura creștină. El a arătat că omul este o ființă creată de Dumnezeu după chipul și asemănarea Sa și, ca atare, este o ființă perfectă, dar a fost

coruptă și a deprins moravuri rele, care numai prin educație se pot îndrepta. El sublinia, astfel, misiunea reparatorie a educației de a reda omului ceea ce a pierdut prin păcatul original. În alt sens, acum este timpul când tânăra generație, ca și plantele sădite în pământ, trebuie să recepteze lumina științei și a soarelui dreptății, credința în Dumnezeu, care este știința științelor.

Învățătura creștină nu împiedică procesul științific al cunoașterii, ci îl promovează. Prin credință, omul, tânărul află izvoarele necesare de satisfacție și bucurie spirituală, înălțându-se, prin rugăciune, până la cunoașterea lui Dumnezeu, asemenea sfinților.

Mesajul școlii țintește latura cunoștințelor, îmbogățirea, cu fiecare an, a capacității tânărului de a stăpâni știința și de a cunoaște rolul acesteia în formarea personalității umane. Mesajul Bisericii, prin educația religioasă, este, pentru om, Hristos, Care, din iubirea de oameni a lui Dumnezeu, S-a întrupat pentru mântuirea noastră.

Îată cum educația religioasă în școală devine stâlp și temelie în formarea viitoarei personalități a elevului, un mijloc, prin accentuarea modelului educațional formativ, pentru depășirea crizei spirituale în care se zbate omul modern, a crizei de sens al existenței sale.

Asigurarea eficienței învățământului constituie un argument al necesității proiectării pedagogice al desfășurării procesului instructiv-educativ într-un cadru modern, susținut de un ansamblu de strategii care pot determina învățarea activă.

Într-un asemenea proces trebuie să se înscrie și predarea Religiei în școală, proces de mare responsabilitate morală și spirituală pentru societatea noastră, care trebuie să pornească de la faptul că educația și instrucția prin școală au nevoie stringentă de credință și adevăr.

Acest proces trebuie să răspundă cerințelor generale ale școlii, să apeleze și să valorifice conceptele și ideile noilor metodologii didactice ce pot influența realizarea educației religioase în școală într-un cadru dinamic, activ și profund formativ.

Numai așa procesul de predare-învățare a Religiei în școală va răspunde dezideratului învățământului actual și se va putea implica cu mai mult dinamism în depășirea crizei de ordin moral a societății noastre, contribuind la revitalizarea spirituală a popoului român.

Integrarea Religiei în sistemul de învățământ românesc, respectarea metodologiei actuale după care se desfășoară procesul de predare-învățare a Religiei în școală sunt obligații prevăzute de Legea

învățământului, o posibilitate prin care se poate dovedi că între Religie și celelalte discipline de învățământ există o legătură organică. Acesta legătură constituie premisa fundamentală ce stă la baza democratizării școlii românești care trebuie să fie permisivă față de educația religioasă instituționalizată, ca o măsură de cunoaștere și rãcordare la sistemul de valori al societãții contemporane.

Așa cum se cunoaște, idealul educației religioase este unul integralist, care „cultivă toate forțele de care dispune omul ca ființă psihofizică, precum și valorile ideale menite să inspire pe cele dintâi și să le dea direcție; cu alte cuvinte, educația va tinde continuu la realizarea valorilor ideale și la idealizarea forțelor reale, deci a idealismului activ”¹.

Este recunoscut faptul ca școala și Biserica au reprezentat și prezintă în continuare instituțiile de bază pentru luminarea și culturalizarea maselor, pentru educarea morală a acestora, pentru păstrarea tradițiilor strămoșești.

Percepțiile moralei creștine și practicile religioase au ocrotit sănătatea morală a poporului nostru, puritatea sa morală și ființa națională. Poporul român s-a evidențiat, astfel, ca un popor care are sufletul îmbrăcat în haina unei profunde religiozități creștine.

Permanent, Biserica Ortodoxă Română a fost apărătoare și păstrătoare a valorilor naționale, a tezaurului cultural-national, a avut o influență pozitivă în dezvoltarea artei românești.

Prin școală și Biserică s-a păstrat identitatea noastră națională. Istoria culturii și a vieții spirituale a poporului nostru se regăsește în însăși istoria Bisericii. Împreună, școala și Biserica au contribuit la educarea moral-creștină a poporului nostru. Este demn de remarcat rolul important pe care l-a avut Biserica în formarea și dezvoltarea limbii române, a limbii literare, la înființarea primelor școli românești – școli care au apărut în mănăstiri, la apariția primelor manuale școlare – care au fost cărțile de cult, tipărite în tipografiile mănăstirești din spațiul românesc, carpato-danubiano-pontic.

În acest proces, educația religioasă a avut și are drept obiectiv cultivarea și dezvoltarea religiozității persoanei. Religiozitatea este o stare psihică derivată, din credință, într-un principiu suprem, etern, imuabil².

---

¹ Dumitru Radu, *Idealul educației creștine*, în *Îndrumări metodice și didactice pentru predarea religiei în școală*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1990, p. 24.

² Cf. Constantin Cucuș, *Pedagogie*, Editura Polirom, Iași, 1998, p. 32.

Educația religioasă este legată de instrucție, întrucât face parte din procesul îndelungat de spiritualizare a omului, având ca finalitate unitatea dintre materie și comuniunea omului cu Dumnezeu. Instrucția permite accesul elevului la cunoaștere, la însușirea teoretică a fenomenologiei sacralului, a adevărilor de credință, cuprinse în scrieri sau canoane.

Acest proces complex – instrucție și educație – este cadrul prin care religia poate contribui la însănătoșirea conștiinței umane, la creșterea spiritual-creștină a tinerilor, la formarea și dezvoltarea trăsăturilor esențiale ale personalității umane, la cunoașterea, înțelegerea și respectarea normelor și regulilor moral-etice creștine, la formarea unui om complet, bogat sufletește.

II. Scopurile educației religioase

Într-o societate cu atâtea probleme de rezolvat, necesitatea educației moral-religioase creștine este de stringentă actualitate. Perpetuarea valorilor credinței creștine și formarea unei conduite morale exemplare se realizează în mai multe circumstanțe și de către mai multe instanțe. Ca și în cazul altor componente ale educației (morale, intelectuale, civice, estetice etc.), de educația religioasă sunt responsabili mai mulți factori. Unul dintre cei mai importanți factori ai educației creștine îi constituie școala. La nivelul acestei instituții, educația religioasă ajunge într-un stadiu de maximă dezvoltare prin caracterul programat, planificat și metodic al activităților instructiv-educative.

Conținuturile religioase care se transmit sunt selectate cu grijă după criterii psihopedagogice; activitățile educative se cer a fi structurate respectându-se principiile didactice și fiind dimensionate cele mai pertinente metode de predare-învățare. Cunoștințele specifice, valorile și conduitele religioase sunt apreciate și evaluate. Cei care realizează această latură a educației sunt cadre specializate ce dețin, pe lângă competențele teologice, și pe cele de ordin psihologic, pedagogic și metodic. Conform legislației actuale, disciplina Religie are un caracter obligatoriu, orientat – în sensul că fiecare copil sau tutore al acestuia, va opta pentru o confesiune sau alta, urmând ca din acel moment obiectul de studiu să devină obligatoriu. Însă o educație religioasă consistentă nu se poate realiza numai printr-o singură disciplină. Într-o modalitate parțială și complementară, este de preferat ca și alte discipline să informeze și să formeze din perspectiva cultivării religiozității (literatura, istoria, artele sau chiar științele exacte).

Scopul educației religioase se poate diferenția într-unul instructiv și altul educativ. Primul, vizează însușirea de către elevi a unor cunoștințe specifice, cum ar fi informații privind faptele și învățăturile Domnului nostru Iisus Hristos, importanța credinței creștine și a Bisericii întemeiate de Fiul lui Dumnezeu Întrupat, specificul istoric și rânduialile Bisericii; principiile după care se călăuzește Biserica în postura de instituție divino-umană. Scopul educativ se realizează prin dezvoltarea și întreținerea sentimentului religios la copii și la tineri, formarea deprinderilor de a aplica principiile moralei creștine, formarea unei coeziuni la nivelul comunitar pe baza principiilor morale creștine și a tradițiilor neamului românesc. Educația religioasă constituie o latură aparte a educației și presupune o mare responsabilitate, întrucât modelează sufletele copiilor conform unor obiective specifice. La această operă de creștere spirituală este chemat nu numai clerul (preoții și ierarhii Bisericii), ci și mireni (profesorii de diferite specializări, învățătorii, persoanele cu pregătire teologică și psihopedagogică).

Învățământul religios va avea și scopul de a lămuri credința noastră, de a clarifica sentimentele noastre. În formarea deplină a caracterului, nu se va uita că intelectualismul e numai o latură în ansamblul firii umane, că omul e mult mai complex decât îl arată raționamentul și că prin adâncirea lucrurilor necunoscute se concretizează forma definitivă a sufletului nostru. Învățământul religios trebuie să clarifice credința prin catehism, să curețe viața creștină prin deprinderea virtuților morale, pentru a asigura acea disciplină proprie, care-l caracterizează pe omul cel nou, care crede în Hristos. Acesta merge împreună cu etica creștină, cu morala propovăduită de Domnul și Mântuitorul nostru, despre a Cărui mărime vorbește Sfântul Evanghelist Ioan: „slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr” (Ioan I, 14). Certitudinea învățământului religios stă în revelația divină și în asistența divină, care garantează conservarea integrală a cuvântului dumnezeiesc. Pedagogia creștină merge, desigur, pe urmele evoluției umane, după dezvoltarea treptată a sufletului omenesc, dar ea cuprinde și principiile eterne ale adevărului, binelui și frumosului. În revelația divină, așa cum o descifrăm din Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție, din dogme și canoane, noi găsim adevăratele norme ale bunei creșteri a omului. Tot aici ni se mai descoperă concepția adevărată de viață și sensul justiției pe care îl are viața. Ea mai cuprinde concepția asupra omului desăvârșit și normele educației, de a crea un individ personal, care se integrează

în comunitate, adică un om care să-și pretindă drepturile, dar să-și achite și datoriile. Idealul creștin este ca omul să nu trăiască numai pentru nevoile personale, ci să se conducă și cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu: „Căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui, și toate acestea se vor adăuga vouă” (Matei VI, 33).

III. Interdisciplinaritatea în predarea Religiei

„Formarea tinerilor prin sistemul de învățământ se cere a fi multidirecțională și polivalentă. Cum școala pregătește sistematic individul în perspectivă intelectuală, morală, civică, estetică etc., componenta religioasă se adaugă acestora ca ceva firesc, organic, urmărindu-se complementaritatea și continuitatea de ordin instructiv și formativ. Este important ca aceste laturi ale educației să fie vizate nu în chip autarhic, concurențial, ci ca un demers educațional global, integrator, realizat cu profesionalism și responsabilitate de către tot personalul didactic”³.

Urmând linia conturată mai sus, putem argumenta necesitatea unei educații religioase la care să ia parte majoritatea, dacă nu chiar toate disciplinele școlare. Importanța educației religioase nu poate fi tăgăduită sub nici un fel, rolul ei formativ și informativ fiind, în contextul educațional, de maximă importanță. Ori, dacă religia este un obiect de importanță maximă pentru o formare completă a copiilor și tinerilor, faptul că în educația religioasă trebuie să devină un obiectiv interdisciplinar este de la sine înțeles.

Disciplinele cu profil uman și cele cu profil real pot oricând aduce argumente cu privire nu doar la existența reală și personală a lui Dumnezeu, ci chiar și la modurile Lui de revelare. Din punct de vedere teologic, Dumnezeu Își face simțită prezența în tot ceea ce ne înconjoară ca și Creator al lumii. Orice disciplină școlară se ocupă cu predarea unor concepte ce exprimă o realitate concretă care, cu tot ceea ce presupune ea, este creată de Dumnezeu. Așadar, putem spune, fără teama de a greși, că orice disciplină se ocupă cu predarea a „ceva” ce este creat de Dumnezeu. Dumnezeu este Centrul educației religioase, unul din scopurile acesteia fiind descoperirea lui Dumnezeu, dar nu este numai apanajul ei. Orice disciplină, deși nu-L are pe Dumnezeu ca centru în mod direct, precum educația

---

³ Constantin Cucuș, *Pedagogie*, ediția a II-a, Editura Polirom, Iași, 2002, p. 85.

religioasă, Îl are ca prezență indirectă, potențială, prin tot ceea ce a creat și care am menționat deja că se regăsește în fiecare disciplină.

„Un prim pas al interdisciplinarității trebuie realizat prin eliminarea dezacordurilor axiologice, prin diminuarea elementelor contradictorii care persistă încă în programele și manualele noastre școlare. Una din cerințele deontologice este eliminarea rupturilor și a ambiguităților explicative existente încă la nivelul conținuturilor educative. Nu este drept și onest ca ceea ce învață elevii în cadrul unei discipline să se afle în contradicție cu altele. Cerința poate fi respectată, deoarece, privind obiectiv lucrurile din punct de vedere principial și constitutiv, nu există incompatibilități de netrecut între paradigmele științifice și credința religioasă. Să luăm cazul teoriei darwiniste, exemplul clasic în această privință: în măsura în care teoria invocată este prezentată – într-o manieră ipotetică informativă – ca una dintre explicațiile posibile, ca un caz particular, ca un construct teoretic relativ (pentru că mai sunt și alte teorii despre originea omului), și nu ca singura teorie adevărată, ca o dogmă imuabilă, acest model explicativ nu mai contrastează atât de mult cu învățătura religioasă, iar din punct de vedere didactic prezența ambelor perspective sau chiar a multiplelor perspective nu mai constituie o slăbiciune deontologică, ci, dimpotrivă, o strategie ce invită la reflexie și creativitate personală”⁴.

Un al doilea pas în introducerea perspectivei interdisciplinare se poate realiza prin scoaterea în evidență la fiecare disciplină în parte (fără însă a forța nota) a dimensiunilor spirituale ale existenței, a unui fundament valoric ce ne depășește, având valențe clarificatoare și integratoare. Chiar și la cele mai aride discipline de studiu (științele exacte) se pot identifica noțiuni, explicații, teorii, care se pot evidenția fundamente sau rezonanțe valorice ce țin de credința religioasă. Se realizează, astfel, o pregătire prealabilă a elevilor pentru acceptarea unor temeuri religioase, adică o educație religioasă implicită⁵.

Un al treilea nivel al interdisciplinarității în realizarea educației religioase constă în promovarea de către fiecare disciplină separată a unor cunoștințe sau valori religioase propriu-zise, explicite. Parțial, această modalitate este deja prezentată la discipline precum Istorie, Literatură română, Geografie, Filosofie etc.⁶.

---

⁴ Cf. *Ibidem*, p. 105.

⁵ Cf. *Ibidem*.

⁶ Cf. *Ibidem*.

Din cele enunțate mai sus, putem concluziona că interdisciplinaritatea în educația religioasă este absolut necesară, un efort comun al tuturor disciplinelor școlare în ceea ce privește dezvoltarea simțului religios al elevilor fiind realmente benefic pentru aceștia, deci, implicat, pentru școală și pentru întreaga societate.

IV. Disciplinele cu profil uman și Religia

Sarcina predării Religiei aparține tuturor oamenilor/creștinilor în special și nu numai profesorului de Religie la catedră. Mântuitorul Iisus Hristos a spus Apostolilor Săi: „Mergând, învățați toate neamurile...” (Matei XXVIII, 19), dar nu a restrâns această sarcină ca aparținând numai celor 12 Apostoli, ci S-a adresat tuturor discipolilor și urmașilor lor. Nu numai preotul este dator să propovăduiască Cuvântul lui Dumnezeu la amvon, ci fiecare creștin în parte devine propovăduitor/profesor de Religie pentru ceilalți: preotul, pentru credincios, creștinul, pentru necreștin, părinții, pentru copil, cel mai în vârstă, pentru cel mai tânăr etc.

Acestea fiind spuse, putem concluziona că predarea religiei este o sarcină a profesorului creștin în general, deci și a profesorului obiectelor cu profil uman. Voi încerca în câteva rânduri să arăt relația Religiei cu obiectele clasice cu profil uman: literatura, istoria, biologia și geografia.

Sistemul de învățământ românesc lasă de dorit în ce privește relația dintre aceste discipline, deși poporul român se vrea a fi unul creștin ortodox în majoritate. Cu toate că s-a făcut un progres prin introducerea Religiei în școli după momentul 1989, duhul creștin lipsește din sistemul de învățământ românesc, care este o verigă importantă a societății, viitorul poporului român fiind dependent de el. Dacă ar exista o prezență mai pregnantă a spiritului ortodox în școli, s-ar forma caractere mai puternice pentru viitorul țării și al Bisericii, cu o morală și o mai mare conștientizare a realității divinului.

Literatura și Religia

Limba și Literatura română, disciplină prezentă în programele școlare la toate ciclurile de învățământ, are foarte multe puncte comune cu Religia, din care, din păcate foarte puține sunt tratate. Un prim subiect comun ar putea fi *Sfânta Scriptură* ca lucrare literară, o capodoperă a literaturii universale, ca având o vechime

impresionantă și conținând genuri și stiluri literare complexe. Totodată, *Sfânta Scriptură* a constituit sursă de inspirație pentru mulți dintre autorii laici.

Un alt subiect comun ar putea fi evoluția limbii și a scrisului, primele traduceri de cărți în „limba vechilor cazanii” fiind *Sfânta Scriptură* și alte cărți cu conținut religios. Faptul că primele școli au apărut și au ființat pe lângă mănăstiri și că cei care cunoșteau carte și erau dascălii acestor școli erau preoții arată legătura Religiei cu Literatura. Nu trebuie uitat că și tiparul a luat ființă tot în cadrul mănăstirilor, iar centrele cele mai importante de copiere a documentelor tot mănăstirile erau.

Istoria și Religia

Pentru că printre informațiile cuprinse în programa de predare a Religiei se numără și unele evenimente din istoria Bisericii (universale și naționale), Istoria ar putea fi cea care să completeze aceste informații, integrându-le în contextul istoric și dezvoltându-le, arătând astfel rolul pe care l-a avut creștinismul și Biserica în istorie. Pentru că poporul român s-a născut creștin, putem concluziona că istoria noastră națională nu poate fi privită separat de viața Bisericii Ortodoxe Române. Prezentarea rolului Bisericii în conducerea statului român pe parcursul timpului, formarea creștină a poporului român și contribuția acesteia la identitatea națională, faptul că, alături de domnitor, cel care conducea era mitropolitul, și exemplele ar putea continua, sunt subiecte prin care Istoria ar putea contribui la formarea religioasă a elevilor.

Biologia, Geografia și Religia

Aceste două discipline ar părea să nu aibă nimic în comun cu Religia, ci, dimpotrivă, ar fi în contradicție. Subiectul comun al acestora este învățătura cu privire la apariția lumii și a omului. Prezentarea teoriilor creaționiste, alături de cele evoluționiste, ca fiind ipoteze ale originii lumii, alături de menționarea faptului că teoria creștină creaționistă are avantajul declinării cauzei lumii, ar fi una din modalitățile prin care aceste discipline ar contribui la predarea Religiei.

Citind Psalmul 103 cu atenție, vom observa cum psalmistul David ajunge la conștientizarea lucrării lui Dumnezeu în lume, El fiind cauza supremă a tuturor existențelor. Filosoful Voltaire observă ordinea cosmică și afirmă: „Universul mă încurcă și nu pot gândi măcar că există ceasul fără un ceasornicar”.

Iată cum fiecare din aceste discipline are posibilitatea de a completa și continua predarea Religiei, fiecare în parte având subiecte comune pe care, fructificându-le, ar ajuta la formarea creștină a tinerilor.

V. Educația religioasă și disciplinele reale

Profesorul, educatorul, pe lângă calitatea strictă de a fi informator și formator într-un anumit domeniu de activitate, este și factorul determinant în formarea personalității, caracterului și a unei conduite morale desăvârșite a elevului. Acest ultim obiectiv este cu precădere îndatorirea profesorului de Religie, laic sau preot, căruia îi revine importanta sarcină de a forma spiritual, duhovnicește tinerii elevi, de a le pune acestora la îndemână informații cu conținut religios-creștin, informații privitoare la principiile moralei creștine și modalitatea de conformare cu acestea.

Ceea ce mi-am propus să dezbăt în această parte a studiului este o chestiune interesantă, anume aceea că educația (formarea) religioasă a elevilor este sarcina nu numai a profesorului de religie, ci și a profesorilor disciplinelor reale, precum și anumite aspecte comune sau legături între aceste discipline și disciplina Religie.

Trebuie subliniat de la început un fapt important, și anume acela că profesorului, indiferent de specializarea sa didactico-profesională, îi revine sarcina primordială de a forma caractere, de a le pregăti în vederea integrării și slujirii ulterioare a acestora în folosul societății. Astfel, în această categorie intră și cadrele didactice specializate în predarea științelor reale.

În ceea ce privește sintagma „formarea de caractere”, aceasta poate avea două înțelesuri, în funcție de perspectivele din care privim această problemă. Dintr-o viziune de ansamblu, aceasta înseamnă dezvoltarea unității funcționale a însușirilor psihice fundamentale ale omului în conformitate cu principiile moralei creștine. Privită din punct de vedere strict profesional, sintagma se referă la formarea tinerilor elevi într-un anumit domeniu de activitate, în funcție de anumite criterii ale elevilor: preferințe, aptitudini, deprinderi, capacități fizice, psihice și intelectuale.

Așadar, având ca principal scop formarea de caractere, activitatea profesorului educator, iar, în cazul nostru, al celui ce predă una din disciplinele reale (matematica, fizica, chimia), se răsfrânge implicit și asupra educației religioase, în special prin normele de

conduită religioase, creștine (care includ și normele morale ale legii naturale), dar și prin participarea la istoria evenimentelor contemporane care amintesc de persoanele sfinte, locurile și evenimentele importante din istoria iconomiei mântuirii. Ca norme, principii moral-creștine le avem pe cele cuprinse în *Sfânta Scriptură*, în legile date de Moise pe munte, în Vechiul Testament, revizuite și întregite plenar de Mântuitorul nostru Iisus Hristos în Noul Legământ și concretizate în cele 10 porunci, dintre care una este mai mare sau le rezumă pe celelalte: cea a iubirii aproapelui și a lui Dumnezeu. Consider că încercarea de conformare a elevilor cu aceste principii ale moralei creștine sub îndrumarea și sub supravegherea profesorilor disciplinelor reale este benefică și esențială în acțiunea de integrare socială și profesională de mai târziu.

Am putea spune că profesorul educator, în calitatea sa de creștin, are și misiunea de a catehiza sau a predica Cuvântul Evangheliei, Cuvântul lui Dumnezeu prin Hristos Iisus și de a-și impropria oarecum din plenara demnitate învățătorească a Mântuitorului, desăvârșită de Acesta prin propovăduirea înaltelor valori de Bine și Adevăr. În ceea ce privește legătura disciplinelor reale cu disciplina religiei, nu am putea spune că este una prea încheșată. Totuși, am putea sesiza anumite analogii, anume între formulele și axiomele matematice, legile fizicii și formulele chimice cu dogmele Bisericii Universale, în sensul formulării unor adevăruri de netăgăduit, cu valabilitate generală, universală, pe de o parte de către marii matematicieni, fizicieni și chimiști, pe de altă parte, de către Sinoadele ecumenice ale Bisericii, Sinoadele locale și Constituțiile Apostolice.

Științele geometriei și astrologiei dezvăluie și ele unele legături cu elemente din sfera religiei, și anume calculele geometrice cu privire la poziționarea planetelor din sistemul solar și o oarecare influență a lor asupra omului născut sub un anumit semn zodiacal. Învățătura Bisericii Ortodoxe este clară și concisă în această privință, mărturisind că omul nu este destinat sau predestinat pentru a face ceva, nici cel puțin influențat în acțiunile sale de o anumită poziționare a planetelor din cosmos, creații ale lui Dumnezeu. Cel care poartă grija de oameni, în special, și de creație, în general, este Dumnezeu Proniatorul, Cel care nu vrea degradarea fizică a materiei, ci spiritualizarea, înduhovnicirea și îndumnezeirea acesteia.

Totodată, trebuie să subliniem aici că Dumnezeu nu ne restrânge libertatea noastră, căci El ne-a înzestrat cu liberul arbitru, adică ne-a dat posibilitatea să alegem între Bine sau Rău. Omul putea să

nu moară, adică a avut posibilitatea sau varianta de a nu cădea în păcat, de a nu mânca din fructul oprit. Dumnezeu ne oferă harul Său în mod gratuit și, pe măsură ce noi colaborăm cu acesta, El vine în întâmpinarea noastră pentru a desăvârși acesta lucrarea în vederea dobândirii mântuirii. Așadar, Dumnezeu ne lasă posibilitatea de a alege, de a face noi primii pași pe calea mântuirii, după care pașii următori sunt făcuți sub pronia Sa dumnezeiască. Libertatea însă poate avea atât valențe pozitive, cât și valențe negative: „Libertatea este facultatea de a face pentru fericirea proprie tot ce nu strică fericirea asociaților”.

În matematică avem „+ infinit” și „- infinit”. În terminologia creștină, Dumnezeu este marele infinit, este Cel nemărginit și necuprins de mintea noastră. În schimb, El ni Se descoperă atât cât rațiunea noastră poate cuprinde, deoarece noi suntem mărginiți în această privință. Pentru noi, oamenii, Ființa lui Dumnezeu este o mare taină. Putem cunoaște însă ceva despre Dumnezeu prin energiile divine necreate și lucrările Sale pe care le revarsă asupra noastră datorită bunătății Sale. O analogie între semnele „-” și „+” din matematică am putea-o face cu atitudinea lui Dumnezeu din cele două Testamente ale Sfintei Scripturi față de om, cununa creației. Astfel, dacă în Vechiul Legământ Iahve ne este prezentat ca Cel Care este neiertător față de cei care nu-I ascultau voia, blestemându-i, amenințându-i continuu și pedepsindu-i aspru, mai ales atunci când poporul ales se îndepărta de El, slujind idolilor, în Noul Testament, mesajul divin al Mântuitorului este unul pozitiv, unul al iubirii și iertării aproapelui (de orice religie, neam, stare socială, prieten sau dușman), al toleranței și al păcii.

Am constatat, așadar, că se pot găsi analogii între disciplinele reale și disciplina religiei și închei prin a preciza încă o dată rolul important al profesorilor ce predau aceste materii ale științelor reale în educația religioasă a elevilor și formarea lor ca buni membri ai societății, dar și ca buni creștini întru Hristos Iisus.

VI. În loc de concluzii

Plecând de la premisa că educația religioasă presupune mai multe componente și niveluri, unele dintre aceste achiziții având o complexitate cu totul aparte, este cu totul normal ca această latură a educației să fie în atenția mai multor discipline și a mai multor profesori. Oricât de profunde și de diverse ar fi temele abordate de

religie și oricât de bine ar fi pregătit dascălul de religie, nu se poate spera, numai pe o cale unidirecțională, la formarea unei culturi și conduite religioase autentice.

Dacă educația intelectuală sau educația estetică beneficiază de mai multe discipline, care, simultan și parțial, contribuie la structurarea competențelor specifice, la fel și educația religioasă trebuie să constituie un obiectiv pentru mai multe discipline orientate și focalizate spre un scop unitar. La ora actuală, disciplinele școlare nu sunt „acordate” cu acest obiectiv, nu sunt fundamentate suficient pe o spiritualitate care să fie în consens cu credința creștină.

Se pot identifica numeroase seturi informaționale care sunt disjuncte, rupte, în contrasens cu valorile religioase (vezi anumite teme din manualele de biologie, geografie, fizică etc.). Multe discipline școlare nu numai că nu contribuie la facilitarea formării religioase, ci, dimpotrivă, adâncesc distanțele, prezintă perspective unilaterale de înțelegere, seamănă confuzie sau atacă fățiș fundamente spirituale evidente.

De aceea, realizarea educației religioase constă în promovarea de către fiecare disciplină separată a unor cunoștințe sau valori religioase propriu-zise, explicite. Parțial, această modalitate este deja prezentă la discipline precum istorie, literatură română, geografie, filosofie etc. La istorie, de pildă, sunt teme sau paragrafe unde se discută realizări de seamă ale spiritualității bisericesti sau ale unor reprezentanți ai clerului.

La fel stau lucrurile și în cazul literaturii române, unde avem capitole distincte ce tratează ipostaze literare datorate religiei și Bisericii.

Aceste secvențe sau incidente religioase, scoase în relief de autorii de manuale, se pot multiplica fie la una și aceeași disciplină, fie la discipline diferite.

Deci, trebuie și putem spune, fără nici o reținere, că educația religioasă este nu doar sarcina religiei, ci este un obiectiv și pentru celelalte discipline, fie umane, fie reale. Așadar, urmând porunca Mântuitorului Care spune „mergând, învățați toate neamurile...” (Matei XXVIII, 19), ne dăm seama că la această operă de educație și restructurare spirituală sunt chemați, deopotrivă, clerul (preoții și ierarhii Bisericii) și mireni (persoane cu pregătire teologică, profesorii de diferite specialități).

Educația are nevoie stringentă de credință și aceasta va trebui să fie catalizatorul inițial al oricărei acțiuni pedagogice. Credința în ceea ce faci, în felul cum faci, în menirea ce o ai, în ținta ce o vrei

atinsă nu numai te orientează și luminează calea pe care mergi, dar îți dă acea siguranță, certitudine și fermitate de care ai atâta nevoie.

„Educația religioasă nu va rămâne o problemă specifică fiecărui individ; ea cere o rezolvare a comunității și instituțiilor care o deservesc. Cum școlii îi revin sarcini pe direcția dezvoltării și formării intelectuale, morale, estetice, patriotice etc., de ce ar rămâne pe dinafară educația religioasă?

Nu avem nevoie, oare, de un om complet, bogat echipat sufletește și intelectual? Primul serviciu pe care religia îl poate face școlii și invers este ca școala să poată restaura în elevi integritatea rațiunii, a rațiunii naturale și prima dintre acestea este cunoașterea rațională a existenței lui Dumnezeu; atât timp cât se va cultiva o informație haotică în locul unei cunoașteri integrate și a unei unități spirituale, baza și așezămintele naturale pe care convingerile religioase le pot cultiva la tineri rămân ingrate și sterile”⁷.

Implementarea acestor convingeri religioase constituie un obiectiv nu numai pentru religie, ci și pentru celelalte discipline, implicit, pentru toți ceilalți profesori.

---

⁷Jaques Maritain, *Pour une philosophie de l'éducation*, Fayard, Paris, 1969, apud Constantin Cucoș, *Pedagogie*, Editura Polirom, 2002, p. 95.

**Religious Education is only the task of Religion Discipline or
it has to become an objective to other diciplines?**

Conf. Dr. Carmen-Maria BOLOCAN

The author of this theological research, Conf. Dr. Carmen Maria Bolocan analyses the role of the study of religion into the schools for the formation of the pupils. Showing the great content of morality, goodness, spiritual growth, education and models, the author concludes that all the disciplines should cooperate with the religious studies in order to form a child as a fully mature human being, with a solid culture and behavior. In addition, the author presents the necessity of religious studies in the Romanian education, the goals of the religious education and the inter-disciplinarity as an important aspect of the religious formation of the students. As pragmatic examples, the author states the necessary relationships between religious studies and literature, music, history, biology, geography, and even mathematics and physics.